

REDACTIONEEL GEDEELTE

ONDERWIJSPROBLEMEN

III

616.314 07

De moeilijkheden, die moesten worden overwonnen, alvorens het eensgezinde Onderwijsrapport van de Ned. Mij. tot bevordering der Tandheelkunde in 1926 kon worden gepubliceerd, bestonden eigenlijk alleen in het feit, dat de Commissie het gedurende langen tijd niet eens kon worden over de verhouding van de zuiver medische tot de zuiver tandheelkundige vakken.

Te verwonderen is dit niet, want hier ligt tevens de oorzaak, dat men ook internationaal niet tot overeenstemming kan komen, hetgeen mede verband houdt met de groote verschillen in de medische opleiding der verschillende landen.

Daar, waar die medische opleiding van korteren duur is, ligt het voor de hand, dat men eerder kon overgaan tot een geheele of gedeeltelijke samensmelting van medisch en tandheelkundig onderwijs, terwijl ook het historisch gegroeide een belangrijke rol speelt.

Wat men echter overal inziet en als noodzakelijkheid erkent, is het feit, dat belangrijk meer dan vroeger, nadruk moet vallen op de biologische voor-opleiding van den tandarts, wil hij met vrucht de vorderingen van zijn eigen beroep kunnen medemaken, hetgeen thans alleen kan geschieden door diegenen, die zich daarvoor — naast hun praktijk — meer dan gewone moeite en tijd willen getroosten.

Coebergh in zijn openingsrede in het Nieuwe Tandheelkundig Instituut drukt zich als volgt uit:

„Het natuurwetenschappelijk en biologisch onderwijs zal in de toekomst verbeterd moeten worden, opdat, ik herhaal het, de tandarts zeer juist verstaat hoe de lichaamsdeelen, waarop hij dagelijks zijn aandacht concentreert, ontstaan, zich ontwikkelen en tot verval geraken. Daarbij moet hij dan kunnen beoordeelen op welke wijze andere deelen van het lichaam in gezonden en zieken toestand invloed uitoefenen op de tanden en den mond en omgekeerd hoe de tanden in gezonden en zieken toestand op het geheele lichaam invloed uitoefenen.”

Deze verbetering heeft de bovenbedoelde Commissie gezocht in een uitbreiding van de studie van vier tot vijf jaren, waarbij dan de tijd in dat extra jaar voornamelijk zou worden besteed aan de biologische wetenschappen.

Wanneer dan tevens dat jaar zou worden doorgebracht in de collegezalen en laboratoria *buiten het Tandheelkundig Instituut*, zou zonder eenigen twijfel een belangrijke verbetering zijn verkregen!

Want een van onze hoofdbezwaren tegen het huidige opleidingssysteem is het feit, dat de jonge student onmiddellijk op dat Instituut komt werken en zodoende van den aanvang af, den vollen nadruk wordt gelegd op het *technisch gedeelte* van zijn opleiding niet alleen, maar vooral op de *practische uitvoering* van die techniek! Dit moèt tengevolge hebben, een mentaliteit, die niet meer van onzen tijd is en een dooven van belangstelling en enthousiasme voor een wetenschappelijk en mooi beroep, dat niet is aan te kweken door het tallooze malen buigen en soldeeren van ringetjes en wat dies meer zij, hoe noodzakelijk die arbeid ook wezen moge!

Het technisch werken en dan nog wel zonder veel begrip van het hoe en waarom in het eerste jaar, is een paedagogische fout van de eerste grootte, die zich geducht gewroken heeft en allerminst gedekt wordt door het bakerpraatje dat de „manual training” geen dag en geen nacht kan wachten!

De **algemeene chirurgie** heeft wel voldoende het tegendeel geleerd!

Intusschen is, ondanks het feit, dat dit rapport reeds verscheidene jaren oud is, en de toenmalige tandheelkundige docenten met den inhoud accoord gingen, *niets* bereikt van alles

wat daar werd voorgesteld. Dit schijnt niet te mogen worden toegeschreven aan *onwil* van welke instantie dan ook, maar van *onmacht*, omdat factoren van allerlei aard verbeteringen in dezen zin hebben belet.

Waar nu het bedoelde Onderwijsrapport in den boven aangegeven zin was samengesteld, juist wijl men meende dat dit program betrekkelijk eenvoudig zou zijn te verwezenlijken, ligt het voor de hand, dat men zich thans gaat afvragen of met het getij de bakens niet moeten worden verzet.

Het behoeft wel geen betoog, dat, meer dan waar ook, men in Utrecht zich in dat vraagstuk heeft verdiept en wij gelooven, dat men zich daar steeds meer rekenschap geeft van de omstandigheid, dat de methode in het onderwijsrapport aangegeven, niet voor uitvoering vatbaar is, om redenen, die buiten de macht der tandheelkundige docenten liggen en wellicht ook buiten die der medische faculteit.

Aanvaardt men de consequenties van het bovenstaande, dan resten slechts twee mogelijkheden; de weg van het Academisch Statuut of van het Candidaatsexamen in de Geneeskunde.

Voor de eerste zal wel niemand als imperatieve oplossing een lans willen breken, om redenen door C o e b e r g h in zijn rede nog even gememoreerd. Blijft dus over: het verplichte candidaatsexamen.

Deze oplossing uit de moeilijkheid, die reeds door de Staatscommissie onder voorzitterschap van Prof. Z w a a r d e m a k e r 25 jaar geleden is voorgesteld, is sindsdien voortdurend actueel gebleven en het wil ons voorkomen, dat zij op dit oogenblik zich krachtiger opdringt dan ooit te voren.

Wel maakt dit examen van de voorgestelde vijfjarige opleiding een zes-jarige en geeft ze zonder meer geen *ideale* oplossing (een teveel van sommige vakken en een tekort aan andere), maar het vereenvoudigt de blijkbaar op andere wijze onoverkomelijke moeilijkheden enorm en geeft zonder eenigen twijfel den waarborg voor een opleiding met voldoende wetenschappelijke basis.

De verlenging der studie zal wellicht eenige vermindering

van den studentenstroom tengevolge hebben, doch wij kunnen dit allermintst als een bezwaar zien, daar de kwaliteit op dit oogenblik een grooter rol speelt dan de kwantiteit, terwijl tevens de oprichting van een tweede instituut te Amsterdam door een dergelijke wijziging zeer zou worden vergemakkelijkt en zulk een instituut het aantal weer zal doen stijgen.

Doch vooral kan deze regeling de tweeslachtige opleiding, waarop wij in ons vorig artikel wezen, voor goed uit de wereld helpen en daardoor een van de belangrijkste hindernissen voor verbetering uit den weg ruimen. Want zijn op deze wijze de studenten de eerste drie jaren verdeeld over de verschillende *Universiteiten*, de volgende drie zullen zij bij uitstek op de *tandheelkundige* studie zijn aangewezen, die dan geheel in handen kan worden gelegd der tandheelkundige docenten, die zich zonder twijfel gemakkelijk kunnen verzekeren van de medische leerkrachten die het Onderwijs nog zullen moeten aanvullen.

Doordat de studietijd in het Tandheelkundig Instituut van vier tot drie jaren wordt teruggebracht, wordt tevens het thans reeds bestaande gebrek aan ruimte opgeheven en een sterke vereenvoudiging van velerlei onderwijsmoeilijkheden verkregen.

Het ligt uiteraard niet in het kader van deze artikelen om hierop uitvoerig in te gaan, maar wij gelooven, dat de lijn van dit betoog hiermede voldoende duidelijk is.

Een bijkomstig, doch niet te gering te schatten, voordeel zal verder zijn, dat deze vorm van opleiding ten gevolge zal hebben, dat men met meer succes kan trachten de studenten „niet uitsluitend op te voeden voor het beroep, maar ook hen nuttige leden van de maatschappij te maken.” (C o e b e r g h).

Totnutoe is het overvulde werkprogram ongetwijfeld een beletsel voor den student om diè algemeene ontwikkeling op te doen, die een der groote voordeelen van een Universitaire opleiding behoort te zijn, welk beletsel door bovenbedoelde wijziging op afdoende wijze wordt weggenomen.

Uit een en ander blijkt voldoende, waarom mij meenden het

te moeten betreuren, dat het rapport door de afdeeling Amsterdam aan B. en W. verzonden niet te voren in ruimeren kring was bekeken, omdat men dan zonder twijfel met deze en andere bezwaren zou hebben rekening gehouden, terwijl thans wellicht den indruk gewekt is, dat de in dat Rapport neergelegde meeningen als zoodanig algemeen werden aangevaard.

Inmiddels is uit kort geleden gehouden besprekingen gebleken, dat de Amsterdamsche Commissie het bewuste Rapport alleen heeft bedoeld als informatorische mededeelingen aan B. en W., die alleszins voor uitbreiding en wijziging vatbaar zijn.

Op de practische uitvoering, waarover bedoeld Rapport gegevens verstrekt en nieuwe inzichten geeft, die de zuiver tandheelkundige opleiding als zoodanig raken, hopen wij een volgende keer nader terug te komen.

N.

DE VERGADERING DER MAATSCHAPPIJ

Al kon men voor de buitengewone bijeenkomst te Utrecht op 22 Februari een gereede belangstelling verwachten, de opkomst heeft de verwachtingen zeker niet beschaamd. Op het voor een avondvergadering vroege aanvangsuur was de groote dinerzaal van het Jaarbeursrestaurant reeds flink bezet en ook daarna groeide het gezelschap nog aan. Gezien verder het feit, dat de avond uitsluitend gewijd was aan de bespreking van het rapport nopens het vraagstuk: „verschaffing van tandheelkundige hulp aan niet-particuliere patiënten”, was er voor de commissie-van-tien alleszins reden tot voldoening over dit voorloopig succes harer studie.

Voor den goeden gang van zaken gaf de maatschappij-voorzitter *Bakker* het eerst het woord aan den preases der commissie om het rapport zoo noodig toe te lichten. *Holthaus* dan, stelde voorop, dat de commissie er niet in geslaagd was om een gedetailleerd program van maatregelen te ontwerpen, volgens hetwel de groote groep der niet-particuliere patiënten zou kunnen worden voorzien van doeltreffende hulp. Het rapport was meer bedoeld om de algemeene lijnen aan te geven waarlangs haar's inziens de praktische oplossing van het vraagstuk en wat daarmee verband houdt, diende te worden gezocht, dan als een stel voorschriften, waarvan niet zou mogen worden afgeweken. Intusschen was zij eenstemmig van oordeel, dat elke tandarts moreel verplicht was aan de oplossing, in welken vorm dan ook, mede te werken.

Ten aanzien van de gemeenschappelijke belangen der ziekenfonds-practici verwierp zij het te Haarlem gepropageerde denkbeeld van een afzonderlijke vereeniging van de betrokken tandartsen, zulks om verbroekeling te voorkomen. Beter leek haar een regelmatig contact tusschen die leden onder de auspiciën van het H.B.

Wat de aard der hulpverlening betrof, diende het rationeele element voorop te staan; hulp aan de massa is slechts mogelijk op een rationeele basis, die omvangrijke individueele behandeling principieel buitensluit. Wil een patient zijn gebit laten saneeren,

dan is pas na extractie der slechte elementen, mondreiniging en vulling van eenvoudige caviteiten op haar plaats. De meerderheid der commissie was van meening dat eensdeels te spoedig afstand werd gedaan van de ziekenfondsen voor wat betreft de verzorging der z.g. tusschengroep, terwijl anderzijds een groot deel daarvan wél in de particuliere praktijk thuis hoorde. En pas als de ziekenfondsen onwillig bleken om in de vereischte hulp te voorzien, lag het op den weg der tandartsen om door het oprichten van eenvoudige klinieken de gelegenheid voor systematische behandeling te scheppen.

De voorzitter moest echter toegeven, dat het niet gemakkelijk zal zijn om de behandeling stelselmatig door te voeren. In elk geval dienden de ziekenfondsen in plaatsen met schooltandverzorging voor de niet meer schoolplichtige kinderen hunner leden de noodige voorzieningen inzake „nazorg” te treffen.

Vervolgens kwam hij te spreken over het concept-bindend besluit, dat, ter vervanging van het bestaande en binnenkort aflopende b.b., in het rapport was aanbevolen. De leden waren van meening dat het vigeerende besluit, hoe mooi ook op papier, niet gehandhaafd kon worden wegens de moeilijkheid om feitelijk onaanvaardbare ziekenfonds-contracten te moeten goedkeuren, uit vrees dat anders niet-leden der Mij. zouden worden aangesteld. Vandaar dat het H.B. vaak transigeeren moest met de toepassing van het bindend-besluit. Om daaraan te ontkomen had de commissie deze oplossing gevonden, dat een lid zich niet aan een fonds zou verbinden, zonder tijdig overleg met het H.B. Holthaus erkende, dat een dusdanig besluit tot niet veel bindt, maar de commissie baseerde haar advies op de verwachting, dat het H.B. zijn zedelijk overwicht zou aanwenden om bij het betreffende fonds op een goede regeling aan te dringen. Met den tweeden eisch in het ontworpen besluit aan de leden gesteld, om na het sluiten van een contract een afschrift bij het H.B. in te zenden, hoopte men het D.B. materiaal te verschaffen voor een overzicht van den toestand op ziekenfondsgebied.

Tot zoover de commissie.

Van verschillende afdeelingen waren amendementen ingekomen. Zoo wenschte Zuid-Nederland naar aanleiding van de toelichting op Stelling I van het rapport, de school- en ziekenfondstandartsen principieel onder de leiding van het H.B. te brengen: Zij vreesde anders voor fractievorming, welke men (evenals de commissie zelf) wenschte te voorkomen.

Rotterdam wilde het minimum-honorarium afhankelijk stellen van de klassen, waarin de gemeenten zijn gerangschikt, wijl

ook de tarieven in de particuliere praktijk in groote steden en kleinere plaatsen uiteenloopen. Hiertegen had echter Noord-Nederland bezwaar op grond van de (aanvechtbare) overweging, dat het leven in de provincie vaak niet merkbaar goedkoper is dan in groote centra.

Kon de commissie zich met bovengenoemde wijzigingen wel vereenigen, meer meeningsverschil kwam voor den dag in verband met de toelichting tot de vierde stelling, waarin het de taak der tandartsen ter plaatse wordt genoemd, om bij weigerachtigheid der ziekenfondsen zelve de tandheekkundige hulp aan de massa te verschaffen (voor zoover en zoolang de besturen in gebreke bleven, voegde haar voorzitter er aan toe). Met deze opvatting kon Amsterdam slechts in zooverre accoord gaan, dat zij bereid was om door het inrichten van een kliniek daadwerkelijk een voorbeeld te stellen, op welke wijze de hulp moet en kan worden verleend. Een voorbeeld ter navolging dus, meër niet. Zij achtte het niet op den weg te liggen der tandartsen om deze sociale verplichting der ziekenfondsen ten volle over te nemen, dit was de taak der fondsen, als onderdeel van de geneeskundige verzorging hunner leden. Hiervan de fondsen te ontlasten, zou de tandheekkundige behandeling in de oogen van het publiek een apart karakter verleenen.

Van dit verschil in standpunt (de Mij.-voorzitter sprak van een „controverse”) bleek de portée niet zoo spoedig tot de vergadering door te dringen, zoodat de gedachtenwisseling een ietwat verward karakter aannam. Tot ten slotte *Sanders* een poging deed om aan de hand van een voorbeeld het verschil in doelstelling tusschen de commissie en de afd. Amsterdam duidelijk te maken. Wanneer, aldus deze, b.v. 30.000 personen geen behoorlijke hulp van de ziekenfondsen kunnen krijgen, dan zou de commissie pogingen in het werk willen doen stellen om door de plaatselijke organisatie in de behoeften te laten voorzien. Neen, zegt Amsterdam, dit is niet de aangewezen weg; wij zullen een kliniek oprichten waar, stel 3000 personen systematische behandeling kunnen krijgen. Deze patiënten zullen tevreden zijn en als dan de overige 27000 ook om hulp zouden komen, dan zeggen wij: neen, wij hebben geen tijd en geen handen, gaat naar jullie ziekenfonds dan zullen ook wij daar een goed woord doen en aan de hand van ons voorbeeld aantonen, hoe het kan en dient te geschieden. Hij, *Sanders*, vreesde dat bij de door de commissie voorgestane werkwijze de ziekenfondsen zullen „inslapen” en geen verplichting voelen om deze aangelegenheid als onderdeel van hun geneeskundige plicht ter hand te nemen.

Nadat het onderscheid aldus de vergadering duidelijk was geworden, achtte de voorzitter het gewenscht om uit te maken welk standpunt de Maatschappij te dezer zake zal hebben in te nemen.

Van Andel kon de opvatting van Amsterdam niet deelen; hij achtte het de moreele plicht der tandartsen om de groote massa behoorlijke hulp te verleenen en beriep zich op art. 2 der statuten, in hetwelk de Mij. de belangen van de tandheekkunde wil dienen o.a. door „het bevorderen der mondhygiëne en van de tandheekkundige verzorging in 't algemeen”. Voor het overige leek het hem praktisch niet doenlijk en moreel niet verantwoord om zich een nauw omschreven taak te stellen en bij (uitteraard geleidelijken) groei plotseling halt te roepen. Bovendien was het niet de bedoeling der commissie om het werk aan de ziekenfondsen te onttrekken; in de toelichting tot de vierde stelling was het ziekenfonds duidelijk voorgesteld.

De door den laatsten spreker vastgestelde verplichting tot daadwerkelijke hulpverschaffing lokte van verschillende zijden ontkenning uit. *Visser* wilde slechts in zooverre daarin toestemmen, dat de tandartsen bij in gebreke blijven der fondsen gehouden waren om diligent te zijn, doch kon niet de plicht aanvaarden om metterdaad in de hulp te voorzien. Ook *Nord* verwierp ten stelligste de individueele gebondenheid om aan de praktische organisatie van zoodanige hulp mede te werken. De taak der tandartsen was om onder de aandacht der autoriteiten te brengen op welke wijze de massa een betere hulp deelachtig kan worden. Hij stelde dan ook voor om stelling IV aldus te lezen:

„Zoolang en voor zoover er patiënten zijn voor wie de systematisch-rationeele tandheekkundige hulp niet beschikbaar is, trachte onze Maatschappij hare leden er toe te bewegen om middelen te beramen en maatregelen te treffen die er toe kunnen leiden, dat in deze behoefte aan rationeele hulp te hunner plaatse wordt voorzien.” Dit voorstel verwierf een belangrijke meerderheid en aldus werd aan de oorspronkelijke redactie¹⁾ haar te sterk ethische strekking ontnomen.

Gelijk den lezer van het rapport zal zijn opgevallen bevat het in de toelichting tot de vijfde stelling eenige concrete wenschen ten aanzien van de materieele belangen van den ziekenfondstandarts. De bondige formulering dier desiderata zonder eenige nadere motiveering leek weinig tactisch en een bron van verkeerde gevolgtrekkingen en misvattingen. Wanneer de com-

¹⁾ .... „er toe te bewegen persoonlijk of collectief in deze behoefte aan rationeele hulp te voorzien.”

missie voor den ziekenfondstandarts een dergelijke uurbelooning passend vindt, wat veronderstelt zij dan wel dat de gemiddelde particuliere praktijk als honorarium moet opleveren, zal menig collega gedacht hebben. Een buitenstaander zou allicht zich afvragen, wat er dan wel niet door den doorsnee particulieren tandarts wordt verdiend, gegeven het feit, dat ziekenfondswerk doorgaans minder loonend is dan de gewone praktijk. Inderdaad kan deze passage niet gelukkig worden genoemd en uit tactische overwegingen ware het noemen van cijfers beter achterwege gebleven. *Holthaus* verklaarde, dat deze bedragen alleen waren genoemd wijl men aan den veronderstelden wensch der leden naar concrete gegevens wilde tegemoetkomen.

Sanders (bij de toelichting van een daarop betrekking hebbend amendement van Amsterdam) kon eensdeels deze overweging billijken, was echter terecht van oordeel, dat bij de algemeene richtlijnen deze cijfers „in de allerlaatste plaats” thuis hoorden en zeker niet het woord „minstens”, welke terminologie in de schrille tegenstelling was met de minimum-remuneratie in de derde stelling van het rapport vooropgezet. Er zou wel niemand zijn, die meende dat het genoemde bedrag zou moeten worden verhoogd. Rekening houdend met de plaatselijk uiteenlopende omstandigheden was Amsterdam van oordeel dat het de voorkeur verdiende om de genoemde bedragen aldus te vervangen: „... dat het honorarium voor den tandarts voldoet aan den eisch gesteld in de laatste alinea van de toelichting tot stelling II.”¹⁾

Noord Nederland stelde daarenboven voor om in de geciteerde alinea het woord „desnoods” te schrappen. Er moest, vond men, naar gestreefd worden om den ziekenfondstandarts slechts half te bezetten met deze soort van arbeid.

Voorts wenschte eerstgenoemde afdeling ook het maximum der ingeschrevenen uit de toelichting te elimineeren met de toevoeging: „Daarbij zal het aantal ingeschrevenen een te bepalen maximum niet te boven mogen gaan.”

(Namens de commissie verdedigde *Hoeksema* het opnemen der gewraakte cijfers in het rapport. De rekbaarheid van wat genoemd wordt „een redelijk bestaan” noopte daartoe. In de toekomst zullen steeds meer collega's op de inkomsten uit een ziekenfonds-verbintenis zijn aangewezen en daarvan voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn. Zij nu, achtte het geen maat-

¹⁾ luidende: „Bij de bepaling der remuneratie zal naar een redelijk inkomen voor den tandarts gestreefd moeten worden, waarvan hij desnoods bij vol bezetten tijd dus zonder particuliere praktijk met zijn gezin zou kunnen bestaan.

schappij-belang dat er in de toekomst twee soorten practici zouden bestaan, particuliere en ziekenfondstandartsen met belangrijk afwijkende inkomens en daarom diende het streven er op gericht te zijn, om althans het financieele verschil zoo gering mogelijk te maken door in een uurbelooning vast te leggen, wat als een redelijk bestaan moet worden beschouwd. Met deze toelichting kregen de cijfers een duidelijker aspect, al blijft het te betreuren, dat de commissie dienaangaande ook niet schriftelijk zich wat nader had verklaard, toen eenmaal besloten was deze in het rapport op te nemen. Terecht betreurde naderhand bij de bespreking van het bindend-besluit *Paerl* het, dat het rapport door de wijze van verschijning ontijdig ter kennis was gekomen van buitenstaanders, vóór de definitieve aanvaarding.

Over het concept-bindend besluit werd hierna het eerste woord gezegd bij een voorstel van Amsterdam om, in afwijking van het advies de commissie het oude b.b. in zijn strekking te handhaven. In zijn verdediging ervan stelde *de Beer* in het licht, dat het gewenscht is om duidelijk te doen uitkomen wat niet mag worden overtreden. Een bindend-besluit moet zoo scherp worden geformuleerd, dat overtreding kan worden vastgesteld. Ook *Sanders*, hoezeer de poging der commissie waardeerend om meer overeenstemming te willen brengen, tusschen het organisatorisch verlangbare en de realiteit, kon niettemin in het ontwerp geen besluit zien, dat tot iets werkelijks zou binden. Onderscheid diende te worden gemaakt tusschen de goedkeuring van eenig contract en de voorwaarden waarop goedkeuring wordt verleend. Bij handhaving van het oude b.b. is het voor de Mij. evengoed mogelijk om haar eischen in deze lager te stellen. Wanneer uit het bindend besluit ten aanzien der ziekenfonds-contracten de thans vereischte goedkeuring door het H.B. zou komen te vervallen, dan beteekende dit z.i. niets minder dan het faillissement van alle bemoeiingen inzake het ziekenfondswezen, door de Mij. tot heden nagestreefd.

Visser, de meening van *Sanders* deelende, probeerde met een vervanging van het woord „goedkeuring” door „toestemming” het vigeerende b.b. meer in overeenstemming te brengen met de huidige situatie. Het H.B. zou dan toestemming kunnen geven tot een overeenkomst zonder daarmee het contract zelf goed te keuren. Ook *van Eupen* kante zich tegen de voorgestelde verslapping der maatschappij-tucht. Hij beschouwde deze als een uitvloeisel van de toename van jonge collega's, wier vestigings-moëilijkheden grooter worden, zoodat zij bij een overeenkomst met een ziekenfonds meer letten op het honorarium, dan op de hoeveelheid werk, die van hen verlangd wordt. Dit

gevoegd bij den onwil en gedeeltelijk het onvermogen der fondsen, die hen onverzettelijk doen staan tegenover rechtmatige wenschen onzerzijds.

Bij dit koor van tegenstanders voegde zich ook de *Voorzitter*, als de meening van het H.B. uitsprekend, dat het b.b. moet worden gehandhaafd, met dien verstande evenwel dat onderscheid moet worden gemaakt tusschen het besluit zelf en de voorwaarden van goedkeuring welke de vergadering aan het H.B. zou kunnen stellen. Hij geloofde niet, gelijk de commissie, dat een b.b. jonge collega's zou weerhouden om als lid van de Mij. toe te treden; het Jaarboekje is er om te bewijzen hoe weinig bona fide tandartsen geen lid onzer organisatie zijn. Het overleg, door de commissie voorgesteld, zal blijken een wassen neus te zijn om de eenvoudige reden, dat overleg nooit bindend is. Alleen het negeeren van het H.B. zou onder de aanbevolen redactie vallen. De formulering der comm. zou de deur openzetten voor uitgebreide misstanden. De praeses ontried dan ook het concept-b.b. en beval een wijziging van het oude aan, waarbij de goedkeuring behouden bleef.

Door al deze bedenkingen bleek de commissie allerminst overtuigd; haar officiële woordvoerder beriep zich op de werkelijkheid, die de Mij. ondeugdelijke contracten deed goedkeuren en verwachtte veel meer heil van het voorgeschreven overleg, opdat de Mij. niet meer voor een voldongen feit kon worden geplaatst. Ook *van Andel* bleef een voorstander van den gematigden vorm, mede om het H.B. moeilijkheden te besparen bij het goedkeuren van contracten. Hij vertrouwde, dat het voorgeschreven overleg al een voldoende moreele band zou blijken om excessen te voorkomen en het H.B. gelegenheid bieden om afdwalende „contractanten” recht te houden. Lukte zulks onverhoopt niet, dan had het H.B. zijn plicht gedaan. In elk geval vormde dit overleg een bron van kennis voor het D.B.

Tegen de voorstelling van feiten der beide laatste woordvoerders betreffende de toepassing van het vigeerende b.b. door het H.B. kwam *Sanders* in verzet. Hem was van een plichtsverzaking niets bekend; de fout school uitsluitend bij de leden, die in gebreke bleven om met het H.B. overleg te plegen. Mochten contracten zonder goedkeuring toch zijn gesloten, dan dienden de gevallen alsnog te worden achterhaald. Het kwaad bestond z.i. meer in het doorvoeren van de desiderata van *Holt-haus* en de zijnen, die het kwaad wilden verbeteren door toe te geven. Overleg is uitstekend, maar primordiaal blijve de toestemming van het H.B. Wij kunnen, zeide hij, de eischen lager gaan stellen en de vergadering heeft de macht het minimum te

bepalen, waarover later gesproken zal kunnen worden. Zijn eenmaal die minimum-eischen vastgesteld, dan zal de Mij. ze moeten handhaven, wil zij blijven bestaan.

De *Voorzitter* legde er nog eens den nadruk op, dat het bestaan van een bindend besluit van sterk principieele beteekenis is, of men een zekere tucht al dan niet wil handhaven, of men een „ruggegraat” heeft of niet en vroeg zich af welke indruk het naar buiten zou maken als bekend werd dat de Mij. als teeken van onmacht het b.b. heeft laten varen.

Van de noodzakelijkheid van een bindend besluit was de vergadering intusschen wel zoo overtuigd geworden, dat daarover niet verder een beslissing behoefde te vallen. Aangezien echter alleen het door de commissie voorgestelde b.b. ter tafel lag en de aanneming van een gewijzigd, doch niet geconvoceerd voorstel volgens *Mr. Nord Thomson* geen rechtskracht zou bezitten, werd besloten tot de opdracht aan het H.B. om op een volgende bijeenkomst een nieuw b.b. voor te stellen, waaraan streng de hand zal kunnen worden gehouden, benevens een stel voorwaarden als bijlage.

Ook had de commissie bij monde van *Holthaus* en *van Andel* te kennen gegeven, dat het concept-b.b. niet een integreerend onderdeel vormde van haar rapport en zij alleen op verzoek van het H.B. haar aandacht aan dit punt had besteed, zoodat de weg naar een meer bevredigende oplossing was geëffend.

Na deze wijdloopige, schoon principieel belangrijke gedachtenwisseling, zorgde de afdeling *Overijsel* voor een kleine verrassing, waaraan de principieele kant ook niet ontbrak. Zij stelde n.l. een motie voor, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken, om ziekenfondsleden te laten bijbetalen voor conserveerende behandeling!

Bloemendal, als verdediger van de motie, plaatste zich op het standpunt, dat uit een oogmerk van verzekering de conserveerende hulp niet als het gevolg van een risico is te beschouwen, wat wel van de kleinere chirurgie kan worden gezegd. Waar voorts uit de statistiek bleek, dat slechts 4 % der fondsleden van de conserveerende tandheelkunde profiteerde, moesten dus de overige 96 % daarvan de kosten goed maken. Vrij verstaad kwam het dus hierop neer, dat die 4 % blijkbaar hun „polis” goed gelezen hadden, op het volle pond van hun recht stonden en hun conserveerende verlangens niet wenschten te onderdrukken. De overgroote meerderheid van bescheidenen was dus het financieele slachtoffer van een kleine groep. Maar wat, indien eens zachtjes aan 99 % der verzekerden het hun toekomende inzake tandheelkundige verzorging kwamen

invorderen? Blijkbaar wilde Overijssel dit gevaar intijds bezweren. De afdeling Amsterdam wenschte echter dit risico van de ziekenfondsartsen niet af te wentelen en diende een voorstel in om deze motie te verwerpen, „als een teruggrijpen op een overwonnen standpunt.” Boem. Als het niet reeds zoo laat was geworden, had over deze oude-nieuwe kwestie een lawine van discussies kunnen neerstorten; de voorzitter voorkwam dit door te adviseeren dit punt niet nader te behandelen, doch op een volgende vergadering aan de orde te stellen.

De moreele verplichtingen van den tandarts in sociaal opzicht kwamen nog twee maal in het geding; eerstens bij een voorstel-Amsterdam om de laatste alinea van de toelichting tot stelling IV, waarin bij weigerachtigheid der fondsen de particuliere behandelkamer de aangewezen plaats voor de „nazorg” van schoolkinderen wordt genoemd, te laten vervallen. Zij las er, naar *de Beer* toelichtte, een verplichting in voor den particulieren tandarts om deze hulp te verschaffen.

Toen de voorzitter te kennen gaf, dat de commissie niet aan de letter van haar rapport hangt en die „nazorg” ook niet als een zoodanige verplichting beschouwt, werd dit amendement ingetrokken.

In aansluiting hierbij wees *Sanders* er op, dat in stelling I niets minder staat dan dat elke tandarts moet medewerken aan de oplossing van het vraagstuk eener rationeele hulpvoorziening. Dit ging hem te ver en hij ontkende plichtsverzaking van den collega, die zich van medewerking onthield. Als vijand van „dikke” woorden stelde hij voor deze zin aldus te lezen:

„Dat onze Mij. hare leden heeft te doordringen, dat zij in de eerste plaats aangewezen zijn om naar vermogen bij te dragen tot de oplossing van dit moeilijke vraagstuk.”

Van Andel daarentegen, gelijk hij reeds eerder had betoogd, achtte het de plicht van iederen beoefenaar der tandheekunde, om hetzij actief, hetzij door de wijze waarop hij in zijn praktijk daarover spreekt, deze sociale zaak te dienen. De *Voorzitter* vond het verschil in graad zoo gering, dat voor een voorloopig rapport de redactie geen aanstoot behoefde te geven. *Nord* daarentegen viel *Sanders* bij en ontkende wederom met nadruk de neergeschreven verplichting, om metterdaad mede te werken. Alleen de taak om, waar noodig of gewenscht, te adviseeren, kon hij aanvaarden en oordeelde de voorgestane redactiewijziging op haar plaats, om onjuiste voorstellingen te vermijden. Niettemin gaf de vergadering, toen het op stemmen aankwam de voorkeur aan de commissoriale redactie.

Hiermede was het rapport aan het critisch oog der bijeen-

komst voorbijgegaan en kon de *voorzitter* de balans opmaken van den choc des opinions, om daarna vast te stellen, dat het rapport in groote lijnen door de vergadering is aanvaard: de eerste drie stellingen en de laatste ongewijzigd, de vierde zooal niet naar den letter, dan toch naar den geest. Al was — evenals sommige leden — de commissie overtuigd niets nieuws te hebben verteld en tevens gebleken, dat zij het vraagstuk niet verder heeft kunnen brengen dan het H.B., zoo bewees zulks, dat een logische en reële oplossing niet in een handomdraaien te geven is. De praeses hoopte, dat de leden, die het ziekenfondswerk „aan den lijve” ondervinden, zich genoopt zullen voelen om hun critiek te matigen, aangezien het rapport de politiek der Mij. over de laatste jaren vrijwel bevestigt. De organisatie zal er een leidraad in kunnen vinden, ook al is die niet zooals men die gaarne zou wenschen. Hij wilde in zijn woord van hulde en dank de commissie niet dechargeeren en hoopte haar nog tot overleg bereid te vinden om (rekening houdende met de discussies) het H.B. behulpzaam te zijn bij de opstelling van het definitieve rapport, dat aan de volgende vergadering zal worden overgelegd.

B.

N a s c h r i f t.

Voor de eerste maal is onze redactioneele verslaggever onvolledig en ziet de hoofdredacteur zich verplicht aan zijn beschouwingen iets toe te voegen.

Aan het slot der vergadering namelijk, heeft *Sanders* dank gebracht aan *Buisman* voor de onvolprezen wijze, waarop hij nu sinds tien jaren de algemeene Vergaderingen der Maatschappij in dit Tijdschrift heeft weergegeven; een dank, die door het luide en aanhoudende applaus der Vergadering zeer nadrukkelijk is onderstreept en die zijne mede-redactieleden — al was het alleen al uit egoistische motieven — hem zeker niet willen onthouden.

N.